

Türkiye’de Sermaye Piyasası Okuryazarlığı:

Bilgi Yetmez, Bilinç Gerek

Dr. Dilek Kurban

*Bookarion Yayıncılık
Kurucu Ortak | Smart
and Start Akıllı Finansal
Çözümler Yönetim
Danışmanlığı ve Yayıncılık
A.Ş.*

Sermaye piyasaları hem ekonomik büyümenin hem de toplumsal bilinç ve katılımın bir göstergesidir. Bu nedenle, piyasa araçlarının gelişmişliği kadar, bu araçlara yön veren bireylerin karar alma süreçlerindeki yeterlilik düzeyi de büyük önem taşır. Bu çerçevede finansal okuryazarlık, yalnızca bireyin yatırım kararlarındaki isabet oranını değil; aynı zamanda ulusal finansal mimarinin sağlıklı işlemlerini belirleyen stratejik bir parametre hâline gelmiştir.

Türkiye’de son yıllarda sermaye piyasalarına yönelik bireysel ilginin çarpıcı biçimde arttığı görülmektedir. Borsa İstanbul’da pay senedi yatırımcısı sayısı 2020 yılında yaklaşık 1,2 milyonken, 2024 itibarıyla 8 milyona yaklaşmıştır. Yatırımcı sayısındaki bu hızlı artış, çoğu zaman “finansal demokratikleşme” olarak yorumlansa da bu büyümenin niteliksel bir dönüşümle desteklenmemesi, piyasaların kırılgan yapısını daha da görünür kılmaktadır. Çünkü bilgiye erişim ile bilgiyi doğru analiz etme arasındaki fark, yatırım sonuçları açısından oldukça belirleyicidir.

Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği (TSPB) ve Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) destekli raporlar, yeni yatırımcı kitlesinin büyük bir bölümünün yatırım kararlarını sosyal medya, arkadaş tavsiyesi veya popülerlik temelli kısa vadeli sinyaller üzerinden şekillendirdiğini

ortaya koymaktadır. 2023 verilerine göre yatırımcıların yalnızca %14'ü kararlarını temel analiz ve bilanço verilerine dayandığını ifade ederken; %62'si sosyal medya temelli yönlendirmelere göre pozisyon aldığını belirtmiştir. Bu oranlar, sermaye piyasası okuryazarlığının henüz yeterli derinliğe ulaşmadığını ve davranışsal ekonominin ön plana çıktığını göstermektedir.

Finansal okuryazarlığın temel düzeyde dahi yeterince yaygın olmaması, yatırımcıların temettü, lot, T+2 valör günü, halka arz iskontosu gibi en temel sermaye piyasası kavramlarını dahi yanlış anladıkları veya hiç bilmedikleri acı bir gerçektir. Bu durum, kısa vadeli alım-satım davranışlarını teşvik ettiği gibi; manipülasyona açık, spekülatif ve duygusal yatırım kararlarının da önünü açmaktadır. Oysa sermaye piyasası okuryazarlığı, salt terim bilgisi değil; kavramsal düşünce, veri okuma ve risk değerlendirme yeterliliği demektir.

Ancak burada önemli bir kavramsal ayrım yapılmalıdır. Klasik finansal okuryazarlık tanımı, dijital çağın gerekliliklerini karşılamaktan uzaktır. Çünkü günümüz yatırımcısı yalnızca bilanço okumuyor; aynı zamanda veri analitiği, finansal algoritmalar, blokzincir temelli varlıklar, yapay zekâ destekli analiz araçları, mobil uygulamalar ve sürdürülebilirlik metrikleri gibi çok boyutlu sistemlerle karar süreçlerini yönetmek zorunda kalıyor.

Bu nedenle dijital çağda sermaye piyasası okuryazarlığı; bilişsel, teknolojik ve etik boyutları içeren çok katmanlı bir yeterlilik alanına dönüşmüştür. Artık ya-

2023 verilerine göre yatırımcıların yalnızca %14'ü kararlarını temel analiz ve bilanço verilerine dayandığını ifade ederken; %62'si sosyal medya temelli yönlendirmelere göre pozisyon aldığını belirtmiştir.

tırımcının görevi sadece “doğru hisseyi seçmek” değil; aynı zamanda “doğru bilgiyle nasıl düşünmesi gerektiğini bilmektir”. Bu bağlamda yatırımcı profili, sadece teknik analiz ya da temel analizle yetinen değil, aynı zamanda veri kaynaklarını sorgulayan, dijital araçların önerilerini eleştirel süzgeçten geçiren ve uzun vadeli değer perspektifiyle karar alabilen bir bilinç seviyesine evrilmelidir.

Bu dönüşümün sadece bireysel çabayla değil, sistematik ve kültürel düzeyde desteklenmesi gerekmektedir. Çünkü yatırımcının sadece rasyonel değil, aynı

zamanda ahlaki bir aktör olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda, piyasa içi davranışların yalnızca finansal başarıyla değil, anlamla, sorumlulukla ve zihinsel disiplinle de şekillendiğini kabul etmemiz gerekir. İşte tam da bu noktada, finansal okuryazarlığın bir entelektüel yolculuk olarak kavramsallaştırılması mümkündür.

Bu kapsamda Bookarion Yayıncılık tarafından yayımlanan üç önemli eser, yalnızca yatırımcının teknik bilgisini değil; aynı zamanda zihinsel derinliğini ve yön duygusunu da güçlendirmeye yönelik katkılar sunmaktadır:

Mentorluk

İlham Veren Bilgelik, kurumların iç sesini duymaya, yöneticilerin kendi aynalarına bakmasına ve çalışanların potansiyelini açığa çıkarmasına imkân tanıyan bir dönüşüm alanı: Mentorluk. Bu kitap, Türkiye’de ve Avrupa’da onlarca mentorluk programı tasarlamış bir uzmanın kaleminden, yalnızca teoriye değil pratiğe de dayanan bir kılavuz sunuyor.

Kitap boyunca, EMCC standartları, tersine mentorluk örnekleri, etik ikilemler, kurum içi eşleşme süreçleri ve ölçümleme araçları gibi her profesyonelin ihtiyaç duyduğu unsurlar sade ama çarpıcı bir dille aktarılıyor. Mentorluk ilişkisini bir “destek sohbeti” olmaktan çıkarıp stratejik bir gelişim aracı hâline getirmek isteyenler için eşsiz bir kaynak.

Kurumsal rehberlik kültürünü yapılandırmak isteyen İK liderleri, yöneticiler ve mentorlar bu kitapta aradıkları uygulama gücünü ve entelektüel derinliği bir arada bulacak.

Silikon Banker

Teknoloji ve Ekonomik Dönüşüm Üzerine Denemeler, yalnızca finansal dijitalleşmenin yüzeyine değil; yapay zekâ, algoritmik karar sistemleri ve veri üzerinden

şekillenen ekonomik düzenin felsefi arka planına da dokunan bir analizler bütünüdür. Gelecekteki iktisat kitaplarının ötesine geçen bu çalışma hem ekonomiye hem de teknolojiye eleştirel bir gözle bakıyor. Enflasyondan sermaye akımlarına, fintech’ten sosyal medyanın yatırımcı davranışı üzerindeki etkisine kadar geniş bir perspektifte yazılmış bir ekonomi günlüğü. Okuru “bir yatırımcı olarak neden buradayım?” sorusuyla yüzleştiren, zihin açıcı bir metin. Bu kitap, yatırımcının artık sadece piyasaya değil, teknolojiye de entelektüel düzeyde hâkim olması gerektiğini savunuyor.

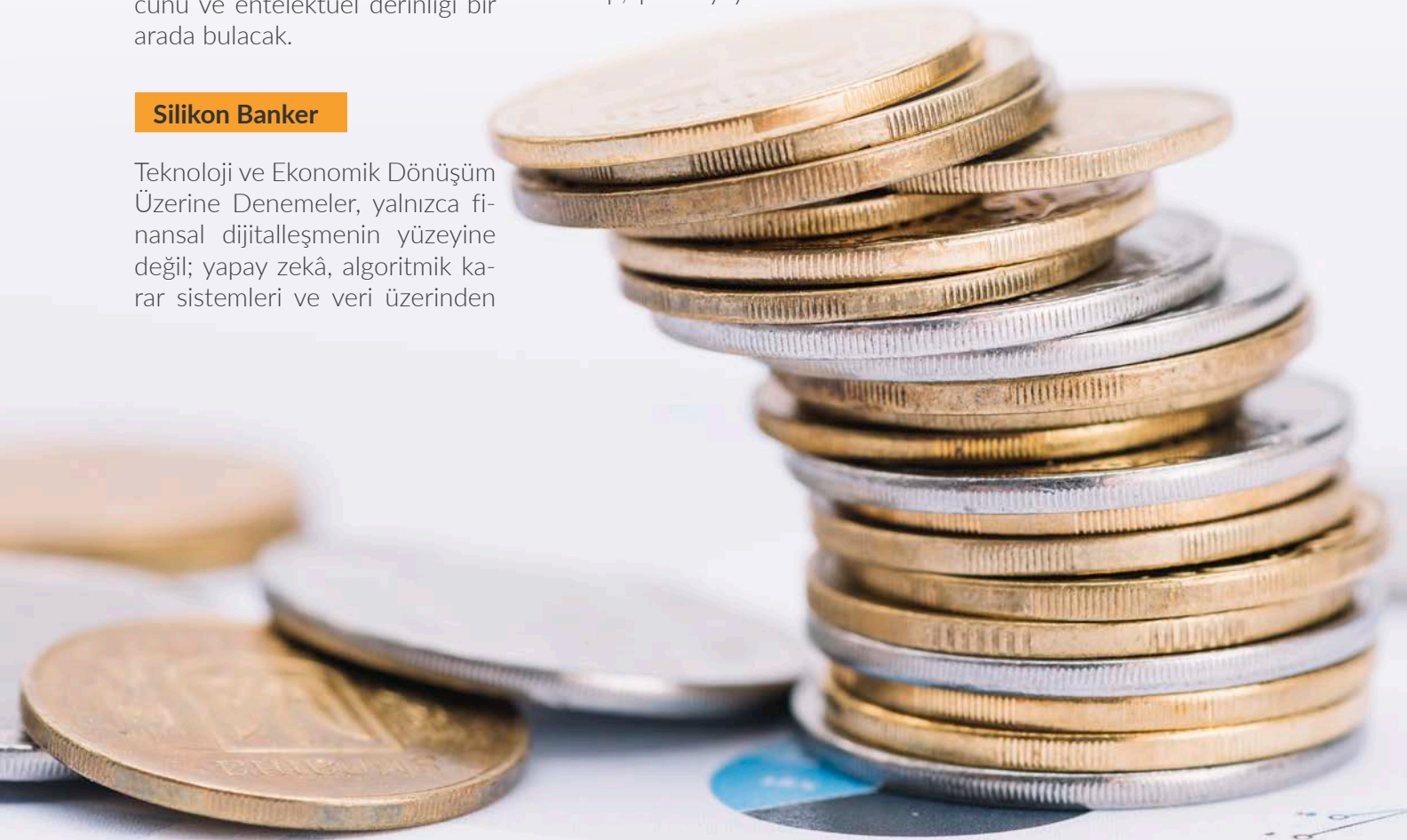
Ekonomi Sohbetleri

Türkiye ekonomisinin temel dinamiklerini hem teknik hem de anlaşılır bir dille aktaran, yatırımcıyı veriyle düşünmeye teşvik eden bir yapıt olarak öne çıkıyor. Birikimin yönünü belirlemenin yolu, doğru sorular sormaktan geçer. Bu kitap, portföy yönetiminden

davranışsal finansa, Çin ve Malezya örneklerinden ETF fonlara kadar geniş bir yelpazede okuru sade ama derinlemesine bir soh-bete davet ediyor. Yatırımcının yalnızca getiriye değil, anlamaya da odaklanması gerektiğini gösteriyor. Sadece öğretmez, düşündürür; sadece bilgi vermez, anlam üretir.

Sonuç olarak, Türkiye’de sermaye piyasası okuryazarlığı yalnızca bireysel yatırımcıyı değil; aynı zamanda piyasa istikrarını, finansal kapsayıcılığı ve ekonomik kalkınmayı doğrudan etkileyen bir yapısal meseledir. Bu nedenle sadece bilgi değil, bilinç, sadece öğrenmek değil, anlamlandırmak, sadece yatırım yapmak değil, sorumluluk almak da bu sürecin temel unsurlarıdır.

Bugün yatırım yalnızca bir araç değil; aynı zamanda bir zihinsel tutum ve kültürel duruş haline gelmelidir. Çünkü sermaye piyasası okuryazarlığı, kazanç arayışından önce anlam arayışıdır.

Sermaye piyasaları politikalarına
katkıda bulunmak için kurulduk

www.sepam.org.tr